

Inge Belamarić

Odlazak trojice korifeja

U sasvim kratkom vremenu, u samo jednoj godini, prateći jedan drugoga, otišla su trojica velikih Učitelja: Branimir Glavičić, Uroš Pasini i Kažimir Lučin.

Naslijedivši na zadarskom Odsjeku za latinski jezik i književnost prof. Miroslava Kravara, profesor BRANIMIR GLAVIČIĆ (rođen 1926.) petnaest je godina sam vodio taj odsjek, a kasnije i onaj za grčki jezik. Predavanja je nastavio i u mirovini – nevjerojatnih stotinu semestara. Njegovo skandiranje latinskih stihova pamtim kao najljepšu glazbu. Ozbiljan, rezerviran, činilo mi se (za studija 1980-ih) i prestrog, bez suvišnih gesta. Ono što sam smatrala hladnoćom, bila je, tako danas mislim, nepremostiva udaljenost Profesora i studenta Početnika. Na ispitima, svega je toga nestajalo. Je li moguće da je historijska gramatika stvarala takvu prisnost, ili dužina razgovora? Ispiti su trajali dugo jer je svakoga pitao sve. Dvapat sam rekla da više ne mogu. Pogledavši na sat ustvrdio je da se opet zanio – kao i onda kad mi je opširno objašnjavao kako izgovor latinskog mora biti tradicionalni, kako bi se uvažio tijek vremena koje se sedimentiralo u baštini tog jezika do naših dana, i da je sve drugo samo školničko zanovijetanje. Svaki je ispit za njega, zapravo, bio prigoda da ulož i još jedan napor, da održi još jedno predavanje, da ulije dio znanja i ljubavi u onoga kod kojega je osjetio zahvalnost sluha. Zadnji put sam ga srela na simpoziju o Vrančićima; sjedili smo pred velebnom šibenskom katedralom, a na brodu prema Prviću "oprostio" mi je što nisam ostala na fakultetu u Zadru da mu budem asistenticom; veselio se mom radu u Klasičnoj gimnaziji.

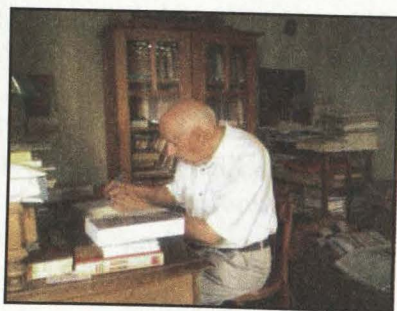
Kruna njegova profesionalnog života je prevoditeljski rad, za koji je primio brojna visoka priznanja. Više od četiri desetljeća bavio se prevodenjem klasičnog grčkog pjesništva i hrvatskih latinista; djela Marka Marulića učinio je opće dostupnim štivom. Priredio je i prevodio latinska djela oca hrvatske književnosti u nizu *Opera omnia* i bio dugogodišnji urednik te edicije, oformio Marulićev latinski rječnik, bivajući tako utemeljiteljem discipline koja se u međuvremenu toliko razgranala da je s pravom zovemo marulologijom. Prijevodima *Otmice Kerbera* Jakova Bunića i *Pomrčina sunca i mjeseca* Ruđera Boškovića osvijetlio je hrvatsku latinističku tradiciju i približio čitateljima.

Nije ovdje moguće ni potrebno sve nabrajati. Podsjetimo se samo njegovih prinosa na području homerologije i hrvatskog latinizma, te onoga što čini sintezu njegova bavljenja latinskim stihom – knjige o versifikaciji hrvatskih latinista, za koju je s pravom rečeno da ne postoji nijedna slična sinteza novolatinske versifikacije, niti u kojoj nacionalnoj kulturi, niti na razini novolatinitizma kao međunarodne pojave.

Prepjevima klasične i helenističke grčke poezije unio je novu boju u nacionalnu kulturu: po njemu su našima postale Homerove himne, spjev Apolonija Rođanina, Kalimahovi učeni versi. Sigurno nije slučajno što je mirno zaspao nakon što su oživjele Teokritove *Idile* u njegovu prijevodu.

Sve znanje latinskog i grčkog donijela sam na fakultet iz Klasične gimnazije u Splitu: imali smo sreću što su nam predavali vrsni profesori Mario Pešić, Kažimir Lučin i UROŠ PASINI (rođen 1918.).

Teško je danas reći kakvim nam se učinio Pasini kada nam je prvi put ušao u razred, u jesen 1971. godine. (Na školi je bio od 1949. do 1978.) Znam samo da je kroz sve ove godine izgledao isto: kao da antika pomlađuje, ili se to mijenja naša optika kako rastemo. S “frizuram” poput Cezarove, s vijencem sijede kose, antičkog nosa, malo pogrbljen i s rukama iza leđa, ustrajno je šetao je razredom (i Marjanom), strpljivo objašnjavao perifrastične konjugacije razne, Horacija i Vergilija, vječno zabrinut: “Tko to tamo šapće?” Blag i miran, bez povišena tona. Beskrajno tužan kad je ukinuta Klasična gimnazija u Splitu. (“Upravo sam održao zadnji sat klasičarima”, zabilježio je u jednom imeniku). Veselio se njenoj obnovi više od svih nas koji nastavljam gdje je “naš Pazo” stao.

U mirovini nije mirovao, nego se potpuno posvetio pisanju i prevođenju. Svoj osobni vodič po Heladi izdao je u Splitu 1996., a nazvao ga je *U zemlji muza*. Očaran Grčkom, dao je – temeljem zabilješki sa ekskurzija i čitanja grčkih autora – opis njenih značajnijih gradova, arheoloških lokaliteta i predjela. Splitski Književni krug objavio mu je 2004. prijevod *Zemljopisa starog svijeta* iz Plinijeva *Prirodoslovlja*. Nije doživio vidjeti prijevod Plinijevih poglavlja o umjetnosti što ih je preveo s kolegom Antom Podrugom, uz detaljne komentare Nenada Cambija.

Suma je njegova prevodilačkog rada prijevod sa starogrčkog Puzanijina *Vodiča po Heladi* (izdan prvi put 1989., potom ponovno 2006.), portala kroz koji su generacije stupale u svijet antičke Grčke, upoznavale se s njenim legendama, pričama, arheologijom i likovnim umjetnostima. Posve u duhu one: *Bene vixit qui bene latuit*, dosljedno je živio do samoga kraja – nevidljiv, a stalno prisutan u našim životima. Svoju je biblioteku ostavio Prvoj, klasičnoj i jezičnoj, gimnaziji u Splitu.

Profesor KAŽIMIR LUČIN (rođen 1915.), umro je malo dana nakon prezentacije svoga prijevoda velike cjeline posvećene trogirskim biskupima iz monumentalnoga djela *Illyricum sacrum* Daniela Farlatija; svečanost je začinio svojim krepkim govorom. Iz tog temeljnog vrela za hrvatsku historiografiju već je prije objavio i poglavlje o hvarskim biskupima, poprativši ga instruktivnim bilješkama i predgovorom, dragocjenim prinosima za poznavanje cjelokupnog Farlatijeva djela i crkvene kulturne povijesti.

U društvu Pjera Kurira, Vedrana Gliga, Vladimira Rizmonda, Anke Šegvić odgojio je generacije splitskih klasičara, uvodeći ih u ljepote klasičnih jezika i antičke povijesti. Njegovi učenici pripovijedaju (potpisnici ovih redaka nije predavao) kako je njegova strogost u metodi zapravo bila životna škola mišljenja, ali i ponašanja. Nepopustljivost prema površnosti nije značila nedostatak sluha, upravo simpatije, za razigranost mladosti. Dapače, svijet razreda bio je jedan, a svijet ekskurzije, zajedničkog izleta, svijet drugi, u koji je onaj prvi bio uključen ne kao obveza, nego kao bogatstvo i prvi zalag zrelosti.

Sva trojica radila su do samoga kraja svojih dugih i plodnih života: sva trojica otišla su za notnim stalkom. Njihova glazba slična je onim zadarskim orguljama: ali ne dotiče ih more, nego znanje koje su nam dali i naše sjećanje.

Zlatko Šešelj Alfred Pal (1922.-2010.)

Kad se u ovakvim prikladnim osvrtima progovara o preminulim velikanima, često se iskaz pretvara u niz predvidljivih fraza o zanimljivom i bogatom životu, o zaslugama i uspjesima, o doprinosima i dosezima. No kad se opraštamo od Alfreda Pala, moramo se sasvim udaljiti od frazerske poze, jer Palov je život – a i njegovo djelo: grafički dizajn i slikarski opus – sve samo ne fraza i kliše.

Sretali smo ga godinama u gradu kad je Zrinjevcem ili Jelačić placem prolazio zadubljen u Vjesnik sfrkan na širinu stupca, duge sijede kose, u trapericama (premda već u sedmom desetljeću!), zagrnuta puloverom, a kad smo mu se javili, uvijek spremna na vesele razgovore, na šalu, smijeh i životnu radost.

Upravo to, životna radost, bila je zaštitni znak Alfreda Pala, njegov odgovor na sve neljudsko što ga je tijekom života zadesilo.

A život mu se odvijao tijekom najkrvavijih godina najkrvavijeg stoljeća ljudske povijesti, pa kad nam je – bez ikakve mržnje – opisivao svoje životne gubitke (cijelu su mu obitelj, vukovarske Židove, pobile ustaše) ili svoje golgote (jer ga je UDBA, premda je bio partizan i jedan od sudionika kongresa kulturnjaka u Topuskom, bez ikakva razloga – a bila su takva vremena da joj razlozi i nisu trebali – zatočila na Golom otoku, a kad nije htio biti njezin konfident i po drugi put poslala u taj jugoslavenski gulag), nehotice je slikao fresku cijelog stoljeća kojem je bio svjedokom.

Svoj osjećaj prema tom prokletom stoljeću utkao je u svoje slike, bilo one koje su nastale kao reminiscencija na čovjeka u strahoti golootočkog gulaga (jer je od bljeska sunca gotovo oslijepio i izgubio sposobnost razlikovanja boja), bilo one koje se pitaju o Bogu (premda nije bio religiozan).

No svoj osjećaj da je ponovo rođen, nakon što je pobijedio svoje mučitelje, preživio patnje, osnovao obitelj i disao punim plućima, utkao je u svoje grafičke radove (plakate, kataloge, naslovnice knjiga, prijelome). Palove su knjige, doista, klicale i nije čudo da se senzacija Biblioteke Hit (uz sve zasluge koje za nju